KAMUSAL VE ÖZEL ALANIN DEĞİŞİMİ BAĞLAMINDA PERİSCOPE UYGULAMASI ÖRNEĞİ

Ayşad Güdekli
Yrd. Doç. Dr.

Mustafa Akbayır
Arş. Gör.

Hüseyin Yaşa

Meryem Akkurt

ÖZET

Kamuoyu oluşum süreçlerinde etkin bir rol oynamakta olan sosyal mecralar, enformasyon üretimini ve alışverişini de arttırmakta, her geçen gün giderek daha fazla rağbet almakta ve insanların gündelik hayatlarına hızla sirayet etmektedir. Her ne kadar, hızla gelişen ve bu gelişme çerçevesinde gün aşırı daha fazla kullanıcı sayısına sahip olan bu yeni tür medyalar, iletişim ağlarında içeriğe ve etkileşime dair hızın ve kalitenin artmasını sağlasa dahi, mahremiyet hakkının ihlali tartışmalarını da gündeme getirmektedir. Periscope uygulaması İOS ve Android sistemli akıllı telefonlara sahip olan kullanıcılara internet üzerinde canlı yayın yapabilmelerini sağlayan bir uygulamadır. Bireyler özel alanlarda sahip oldukları özgürlüklerini, sosyal mecralar ve özellikle Periscope adlı video paylaşım uygulaması üzerinden yaptıkları canlı yayınlar aracılığı ile kamunun izlenimine sunmaktadırlar. Çalışmada, Habermas'ın kamusal alan kavrayışından hareketle, Periscope uygulaması kamusal ve özel alan kavramlarının dönüşümü bağlamında incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Azerbeycan ve Türkiye'nin başkentleri; Washington, Londra, Bakü ve Ankara'da küresel bir gün olan 14 Şubat'ın bir gün öncesi ve sonrası gelen zaman dilimleri seçilerek, 3 gün boyunca yayınlanan Periscope canlı yayınları incelenerek içerik analizi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Periscope, Mahremiyet Hakkı, Kamusal Alan, Özel Alan, Sosyal Medya.

1. GİRİŞ

Çalışmamızda kamusal ve özel alanlar bağlamında incelemeye tabii tuttuğumuz Periscope Uygulaması yayınları karşılaştırmalı içerik analizi yöntemine bağlı kalınarak tablolaştırılmaktadır. Bu doğrultuda yeni medyaların yarattığı dikkat çekici sorunsallara da dikkat çekebilmek amacı güdülmektedir. Her ne kadar ortaya çıkış amacı kamusal meselelere odaklansa dahi, Periscope uygulaması analize tabii tutulduğunda kullanılış amacının bu olmadığı ortaya çıkmaktadır. Daha çok özel alanlarda geçen yayınlara konu olan mahrem konuların işlendiği bu mecrada dönen yayınlar, herhangi bir sansür işlemine de tabii tutulmamaktadır. Herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın, küçük yaş bireylerin özlük haklarının dahi ihlal edilebileceği yayınlara ortam sağlanabildiği gözlenmektedir.

1.1. Rızanın İmalatı Modeli

Rızanın imalatı modelinde; devletler ve şirketlerin, normalde insanların karşı çıkabileceği davranışlara olumlu bakmalarının veya tepkisiz kalmalarının nasıl sağlandığı sorunsalı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu modelde, insanların istemedikleri şeyleri istiyormuş gibi hissetmelerinin, ihtiyaç duymadıkları şeylere ihtiyaç duymalarının sağlandığı ve kabul etmeyecekleri şeylere dair rızalarının üretildiği savı öne sürülmektedir.

1.2. Kamusal Alan ve Özel Alan

Jürgen Habermas'ın 1962 yılında yayınlanan kitabı "Kamusallığın Dönüşümü" ile gündeme gelerek kamu/özel, kamusal alan/özel alan ayrımı birçok çevre tarafından tartışılarak yeni kamusal alan tanımları ve modelleri ortaya atılmıştır. Sanatsal ve kültürel birçok vurgularının olmasının yanında günümüzde kamusal alan ağırlıklı olarak çağdaş demokratik toplumlarda demokrasi olanaklarının ve koşullarının geliştirilmesi çerçevesinde kullanılan bir kavramdır.

Habermas, kamu kelimesinin etimolojisine bakarak kavramın, Almanya'da 18. Yüzyılda publicite (kamuya açık) ve publicity (tanıtım) ile benzerlik kurularak türetilmiş olduğuna işaret eder. Bunun yanında Habermas, kamusal ve kamu kelimelerinin anlamlarının bulanıklığını kabul ettikten sonra, "kamusallığı" şöyle açıklamaktadır (Habermas, 2003: 58):

> "Şayet kapalı topluluklarınkinden farklı olarak herkese açık iseler toplantıları 'kamusal' olarak adlandırıyoruz- tıpkı kamusal yerlerden veya kamusal binalardan söz ettiğim gibi. Ancak salt bu 'kamusal binalar' lafı bile söz konusu binaların herkese açık oluşundan öte bir şeyi ifade ediyor; hatta bunların kamunun gidiş gelişine açık olmaları bile zorunlu değildir; bunlar devletin kurumlarını barındırırlar ve bizzat bu nitelikleri gereği kamusaldırlar. Devlet 'kamu erki'dir. Bu sıfatını, kendi hukukuna tabi olanların ortak kamusal selametini sağlama görevine borçludur."

Habermas yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere kamusallığın "herkese açık olması" gerektiğini vurgulayarak bunun da yeterli bir ölçüt olmadığını dile getirmiştir. Kamu binalarının herkese açık olmasa dahi, devletin bir kamu erki olması ve kamu binalarının da kamu yararı esasına dayanarak kamusal bir nitelik kazanması için yeterli görülmüştür.

Özel alan kavramını açıklayabilmek için; bireyin arkadaşlarıyla, ailesiyle vb. kişilerle olan ilişkilerini taşıyan alandan başlayarak, bunların dışındaki bir noktada bireyin tek başına kaldığı mahremiyet alanından, cinselliğe kadar uzanan bir alanı taramayı zorunlu kılmaktadır. Arendt (1994: 104) özel alan kavramının kökenine ilişkin önemli bir vurguyu dile getirerek, kamusal alan ile özel alan arasındaki bağlama dikkat çekmiştir.

> "Özel/mahremleştirici terimi, köküdeki mahrum kılıcılık anlamını, kamusal alanın bu çoğul anlamıyla olan ilişkisinden almaktadır. Tümüyle özel bir yaşam sürdürmek hakiki bir insani yaşam için özsel olan şeylerden yoksun kalmak demektir her şeyden önce; başkaları tarafından görülmenin ve duyulmanın sağladığı gerçeklikten; başkalarıyla müşterek bir şeyler dünyası aracılığıyla birleşmenin ve ayrılmanın sağladığı 'nesnel' bir ilişkiden, yaşamın kendinden daha kalıcı bir şeyler başarma olanağından yoksun kalmak demektir."

Kamusal/özel alan ayrımı iki alan arasında bir karşıtlık ilişkisidir. Bu iki kavramı analitik olarak ayırt etmek için iki kriter saptanabilir: Birinci kriter "görünürlük"tür. Bu kriterle gizli olanla, açık olan, ortaya çıkarılan ya da erişilebilir olan ifade edilir. İkinci kriter "kollektiflik"tir. Bireysel olan ya da bireye ilişkin olanla, toplumsal olan ile toplumsal yarara yönelik olan arasında ayrımı koyar. Bu kriterler kamusal alanla, özel alan ayrımını netleştirmekle birlikte, kamusal ile özel alan zaman zaman iç içe geçebilir ya da ikisi

birbirinden farklı boyutlara ve anlamlara göre değerlendirilebilirler. Bu kamusal/özel ayrımında çok çeşitli kriterler bulunduğunun göstergesidir (Özbek, 2014: 44).

1.3. Yeni Medya

Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler ve bilgisayar biliminde görülen ilerlemeler yeni medya teknolojilerinin ortaya çıkışına olanak sağlamıştır. Yeni medyanın ortaya çıkışını 1830'lara kadar götürmek mümkündür. Bu alanda yaşanan gelişmeler Charles Babblage'in "analitik makinesi" ve Louis Daguerre'nin "dagerotip"i icadıyla başlayarak, modern dijital bilgisayarların geliştirilmesine kadar devam etmiştir. Söz konusu dagerotip ve analitik makinenin bir araya getirilmesi ile var olan tüm medyalar sayısal dataya çevrilebilmiş ve sonucunda da günümüz yeni medyaları ortaya çıkmıştır.

Yeni medya kavramını 1970'lerde yapılan çalışmalara dayandırmak mümkündür. Bu dönemde bilgi ve iletişim teknolojileri üzerine yapılan çalışmalar yeni iletişim ortamlarının doğmasına sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda da bu ortamlar yeni medya olarak adlandırılmıştır. Bu kavram her ne kadar 70'lerle doğsa dahi, asıl anlamını ve gelişme hızını 90'larla birlikte yakalamıştır. İnternet teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler ile bilgisayar teknolojilerinin ilerleyişi birlikte ele alınacak olursa, bu gelişme ivmesinin anlaşılabilir olduğu görülebilecektir. Bir diğer tanıma göre ise medya, bütün bilinen ortamları içerisinde toplayan, yani multi medya özelliğine sahip çoklu ortamlardır. Hareketli görüntü ile durağan – donuk görüntünün, sesler ile metnin yanı sıra tüm medyaları bir arada sunma özelliğine sahip bu ortamlar, günümüzde yeni medyaları meydana getirmektedir (Dilmen, 2007: 114 - 115). Bu ve diğer tanımlamaların da ışığında rahatlıkla söylenebilir ki, yeni ve eski medyalar arasındaki en temel ve keskin fark, medya kullanıcısının içerik üzerinde daha fazla söz hakkına sahip olmasıdır.

İnternetin icadı ile web ağlarının kurulması toplumsal yaşamı derinden etkilemiştir. Kültürel boyutunun yanı sıra ekonomik bir gerçekliği de bulunan bu teknolojik sıçramanın, toplumsal yaşamda bir devrim niteliği taşımakta olduğunu ifade etmek de yanlış olmayacaktır (Neumann ve Hogan, 2005: 472). Bu devrimin artçı şokları günümüzde de devam etmektedir. Bu doğrultuda da internet teknolojileri sürekli gelişmekte ve kullanım alanlarını da hızla arttırmaktadır. Özellikle 1990'lar ile birlikte, internet gerek hızı gerekse de kullanım

alanlarındaki genişlemesi ile dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Bu duruma verilebilecek güzel bir örnek ise 1994 yılında ABD'nin San Francisco eyaletinde yaşanan depremin ilk olarak internet ağlarında duyurulması, hızı ile medya alanında dönemin lideri olan CNN televizyon kanalını geride bırakmasıdır (Brian, 1998: 182).

1.4. Periscope

Periscope son zamanlarda büyük ilgi gören, Twitter üzerinden canlı yayın yapılmasına olanak sağlayan bir sosyal medya platformu olarak karşımıza çıkmaktadır. "Peri" İngilizcede "etraf", "çevre" ve "ötesinde" gibi anlamlarda kullanılan bir kelimedir. "Scope" ise gözlem aygıtları için kullanılan bir kavram: Teleskop, mikroskop, stetoskop vb. gibidir. İki kelimenin birleşiminden mülhem ortaya çıkan bu kavram, "çevreyi gözlemleme" olarak anlam kazanmaktadır. Tam Türkçe karşılığı ise "optik uzak-gözlem aracı" olarak belirtilmektedir (seslisozluk.net).

Her ülkede farklı amaçlar doğrultusunda kullanılan Periscope'un yetkililerinin uygulama hakkında yaptığı açıklama Periscope'un ortaya çıkışını ve kullanım amaçlarını ortaya koymaktadır:

> "Bir yıldan biraz daha fazla bir süre önce, olan biteni doğrudan başka birinin gözlerinden görme fikrinin çekiciliğine kapıldık. Ukrayna'daki bir protestocunun gördüklerini aynı anda görebilseydiniz ne yapardınız? Ya da Kapadokya'da güneşin doğuşunu balondan izleyebilseydiniz? Delice gelebilir, ama ışınlanmaya en yakın olanı gerçekleştirmek istedik. Her ne kadar etkinlikleri ve yerleri keşfetmenin pek çok yolu olsa da, bir yeri tam o anda canlı görüntüler aracılığıyla yaşamaktan daha iyisi olamaz. Bir resim bin kelimeye bedel olabilir, ancak canlı görüntüler sizi alıp başka yerlere götürebilir ve etrafı gezdirebilir."(periscope.tv).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Periscope, insanlara yakınlarındaki ve uzaklarındaki dünyayı paylaşma ve deneyim elde etme yolu temin ederek canlı yayın yapmalarına olanak sağlamaktadır.

Periscope uygulaması içerisinde bireylerarası etkileşim vardır. Multimedya biçemselliğinde imge, ses, metin ve sayısal veri gibi farklı veri türleri bir arada bulunur. Multimedya

biçemselliği, yeni medya ortamlarının dijitallik özelliğinden beslenir ve kullanıcı türevli içerik üretimini de destekler. Periscope yayınlarında içeriği birey kendi belirler ve diğer bireylerin yayınları arasında geçiş yapabilir. Hipermetinsellik, ağ üzerinden başka alternatif mecralara kolayca erişimin gerçekleşmesidir. Bu özellik, ara yüzey üzerinde bir metinden diğer metne kolaylıkla geçmemizi, metinler arasında ve içinde dolaşmamızı sağlar. Bu bağlamda Periscope yayınlarında kendi yayınınız dışında diğer yayınlara geçişi kolaylaştıracak metinler ve bağlantılar mevcuttur. Yayılım, hipermetinsellik özelliğinden beslenir ve ara yüzeydeki bir metnin hızla dağılmasını, bu metne farklı zamanlarda ve uzamlarda yeniden ve yeniden erişilebilmesini ifade eder. Sanallık ise, ara yüzey ile kullanıcının kurduğu iletişimin niteliğini açıklamaktadır. Sanallık, kullanıcıya orada olma hissini sağlar. Bundan dolayı Periscope yayılma özelliği sayesinde bireylerin hesaplarındaki takipçi sayısına bağlı olarak birçok kullanıcıya ulaşır ve aynı zamanda diğer sosyal paylaşım uygulamalarında olduğu gibi sanal bir karakter sergiler.

2. YÖNTEM

İçerik analizini Berelson iletişim içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel tanımlarını yapan bir araştırma tekniği (Tavşancıl-Aslan, 2001: 17), Holsti ve Stone ise “bir metinde özelleştirilmiş karakteristiklerin nesnel ve dizgeli olarak kimlikleştirilmesinden çıkarımlarda bulunma” olarak tanımlamışlardır (Aziz, 1994: 119). George Gerbner de içerik analizinin amacını "görünürde açık olmayan bir şey hakkında olanaklı ve görünüklü çıkarımlar yapmak olarak belirtmiştir (Güngör, Binark, 1993:126).

Araştırma evreninde, dönüşen kamusal ve özel alan kavramından hareketle bir sosyal medya aracı olan Periscope uygulamasının incelenmesi amacı ile içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Sözel-yazılı verilere, sonradan istatistik işlemlerin uygulanabilmesine ve belirli bir kavram, görüş, durum, özellik ya da değişken hakkında önemli bilgiler edinmeye olanak oluşturan içerik analizi yöntemi; sosyal gerçeği, yani var olan durumu var olduğu şekli ile açığa çıkarmayı sağlamaktadır (Tavşancıl-Aslan, 2001: 21).

Bu çalışmada, küresel bir gün olarak dünyanın her yerinde kutlanan 14 Şubat Sevgililer Günü ve o günden bir gün önce ve sonra olmak üzere üç günlük Periscope yayınları takip edilmiştir. Araştırma örnekleminde Amerika, Azerbaycan, İngiltere ve Türkiye ülkelerinin başkentleri olan Ankara, Bakü, Londra ve Washington bölgelerinde gerçekleşen yayınlar üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Periscope uygulamasının en çok kullanıldığı saatler olarak belirlenen 20.00 ve 22.00 saatleri aralığında gerçekleşen tüm canlı yayınların ölçütlerine göre kodlamalar yapılmış ve bu bağlamda kamusal ve özel alan üzerinden canlı yayın rakamlarına ulaşılmıştır. Araştırmamızın ana sorunsalı olarak kamusal alan ve özel alanın değişimi bağlamında sosyal medya mecralarından Periscope uygulaması belirli gün ve saatte incelenerek analize tabii tutulmuştur. Bu aşamadan sonra düzenlenen veriler, başkentler üzerinden özel alan ve kamusal alana göre gruplandırılıp sayısal hale getirilerek sunulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

2.1. Analiz ve Bulgular

Tablo 1. Kamusal ve Özel Alanda Geçen Yayınların Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar	Özel Alanda Geçen Yayınlar	Toplam
Londra	22	95	117
Washington	6	25	31
Bakü	12	45	57
Ankara	24	84	108
Toplam	64	249	313

Tablo 2. Kamusal ve Özel Alanda Geçen Yayınların %'lik Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar	Özel Alanda Geçen Yayınlar	Toplam
Londra	%18.8	%81.2	117
Washington	%19.4	%80.6	31
Bakü	%21	%79	57
Ankara	%22.2	%77.8	108

Tablo 3. Kamusal Alanda Geçen Yayınların Günlere Göre Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar			
	13.02.2017	**14.02.2017**	**15.02.2017**	**Toplam**
Londra	2	5	15	22
Washington	3	0	3	6
Bakü	2	4	6	12
Ankara	13	6	5	24
Toplam	20	15	29	64

Tablo 4. Özel Alanda Geçen Yayınların Günlere Göre Dağılımı

	Özel Alanda Geçen Yayınlar			
	13.02.2017	**14.02.2017**	**15.02.2017**	**Toplam**
Londra	30	27	38	95
Washington	9	5	11	25
Bakü	18	5	22	45
Ankara	29	37	18	84
Toplam	86	74	89	249

Tablo 5. Kamusal ve Özel Alanda Geçen Yayınların İzleyici Sayılarına Göre Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları	**Özel Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları**	**Toplam**
Londra	486	16090	16576
Washington	423	2902	3325
Bakü	620	1711	2331
Ankara	3599	20141	23740
Toplam	5128	40844	45972

Tablo 6. Kamusal ve Özel Alanda Geçen Yayınların İzleyici Sayılarına Göre %'lik Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları	**Özel Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları**	**Toplam**
Londra	%3	%97	16576
Washington	%12.8	%87.2	3325
Bakü	%26.6	%73.4	2331
Ankara	%15.2	%84.8	23740

Tablo 7. Kamusal Alanda Geçen Yayınların İzleyici Sayıları Günlere Göre Dağılımı

	Kamusal Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları (Günlere Göre)			
	13.02.2017	14.02.2017	15.02.2017	**Toplam**
Londra	32	106	348	486
Washington	59	0	364	423
Bakü	29	469	122	620
Ankara	953	25	2621	3599
Toplam	1073	600	3455	5128

Tablo 8. Özel Alanda Geçen Yayınların İzleyici Sayıları Günlere Göre Dağılımı

	Özel Alanda Geçen Yayınlar İzleyici Sayıları (Günlere Göre)			
	13.02.2017	14.02.2017	15.02.2017	**Toplam**
Londra	6815	2237	7038	16090
Washington	959	448	1495	2902
Bakü	834	213	664	1711
Ankara	15698	3345	1098	20141
Toplam	24306	6243	10295	40844

2.1.1. Londra ve Washington

İngiltere'nin başkenti olan Londra'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti olan Washington'da Periscope yayınları anlık ve sona eren yayınlar dahil edilerek, 13 - 14 - 15 Şubat tarihlerinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Küresel bir olgu olarak dünyanın her

yerinde kutlanılan 14 Şubat Sevgililer Günü'nden önce ve sonra olmak üzere 3 günlük Periscope yayınları takip edilmiştir. Böylesi bir günde yayıncılar mobil ağlar üzerinden bağlandıkları Periscope uygulamasında, canlı olarak özel yaşantılarını kamunun izlenimine açmaya rızalarını üreterek daha fazla rağbet göstermektedirler.

İçerik analizi uygulanacak olan verilerin elde edilmesinde anlık olarak geçilen yayınların ekran görüntülerinin alınması yöntemi kullanılmıştır. Londra ve Washington merkezli olarak iki saat boyunca güncellenerek takip edilen yayınlardan alınan ekran görüntülerinin incelenmesi sonucunda sayısal verilere ulaşılmış ve yukarıdaki tablolar elde edilmiştir. Analiz gerçekleştirilen 3 günlük sürecin toplamına bakıldığında da açıklıkla görülmektedir ki yayıncılar bu süre zarfında Londra örnekleminde toplam 117 yayının 95'ini özel alan içerisinde kalarak mahrem bir yayın, 22'sini kamusal alan içerisinde kalarak da kamuya açık bir yayın yaparak izleyicileri ile paylaşmışlardır. Washington'a bakıldığında ise tablonun sayısal olarak değişiklik gösterse dahi, anlam bütünlüğü açısından herhangi bir değişiklik göstermediği gözlenmektedir. Söz konusu tarihler içerisinde incelenen toplam 31 yayının 25'i özel alan içerisinde geçmekte iken 6'sı kamusal alan içersinde yer almaktadır.

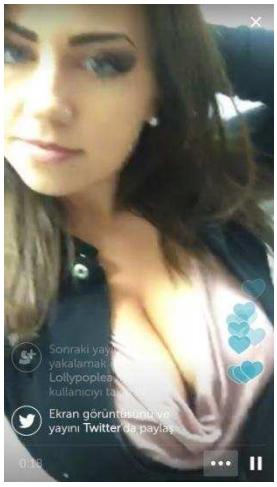
Yayınların izleyici sayılarına bakıldığında ise mahrem alanlarda geçen yayınların kamusal alanlarda geçen yayınlara oranla daha fazla izleyici sayısına ulaştığı gözlenmektedir. Londra merkezli yayınlara bakıldığında 3 günlük toplam 117 yayının 16.576 izleyici çektiği gözlenmektedir. Bu 16.576 toplam izleyici sayısının 16.090'ı özel alanlarda geçen yayınları takip ederken, 486'sı kamusal alanlarda geçen yayınları izlemiştir. Washington örneğinde ise genel durum değişmemektedir. Analize tabi tutulan 31 yayının toplamda 3.325 izleyici çektiği gözlemlenirken, bu takipçilerin 2.902'si özel alanda geçen yayınları, 423'ü ise kamusal alanda geçen yayınları izlemektedir.

Gerekli tabloların incelenmesi sonucunda da açıkça görülmektedir ki, kamusal alanda geçen yayınların kamunun izlenimine tabi olmasına rağmen gerekli izleyici rağbetini alamadığı, ilgi çekemediği ortadadır. Fakat özel alanlarda geçen yayınların içerik sağlayıcıları dahilinde karşılıklı etkileşim içerisinde devam eden mahrem yayınları, oldukça büyük bir izleyici kitlesini çekmektedir. Yayınları yalnızca izleyici rakamları doğrultusunda değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bunun yanı sıra içerik sağlayıcılarının daha çok mahrem alanlarında geçen özel yayınları ile izleyicilere seslenmeyi tercih ediyor olmaları da açıkça

göstermektedir ki, Periscope uygulamasının sağladığı anındalık ve mekansızlık ilkeleri doğrultusunda bireyler özel alanlarını rızalarını üreterek kamunun izlenimine her hangi bir kısıtlama olmaksızın açmakta giderek daha fazla ısrarcı olmaktadır.

Analize tabi tutulan yayınlar içerisinde 13.02.2017 tarihli "@chloe_dunbobbin" adlı kullanıcının Periscope yayınına ait veriler ve görseller de ortaya koymaktadır ki, takipçilerin ilgi alanları daha çok kişisel yayınlara odaklanmaktadır. Her ne kadar Periscope uygulaması kamusal meselelere dair, yeni toplumsal hareketlerin ve daha bir çok kamuyu ilgilendiren toplumsal meselelerin anındalık ve mekansızlık ilkesine bağlı kalınarak, yayıncılar ve izleyiciler arasında yorumlar üzerinden etkileşimli bir ortam sağlaması amaçlanarak ortaya çıksa dahi, kullanım amaçları oldukça farklı alanlarda işlevsellik göstermektedir. Söz konusu bu yayında da "@chloe_dunbobbin" adlı yayıncı Londra'dan kamunun izlenimine açtığı "Back from a date" isimli yayınında 954 canlı izleyici rakamını yakalarken, biten yayını 253 yeniden izlenme sayısına ulaşmaktadır. Bir genç kızın sevgililer günü öncesi çıktığı bir randevudan döndükten sonra hissettiklerini paylaştığı bu yayında, kullanıcı mahrem alanını kamunun izlenimine açmakta ve özel hayatına dair bilgileri tanımadığı binlerce takipçisine anlatmaktadır.

Görsel 1. @chloe_dunbobbin'in "Back from a date" Adlı Yayını

2.1.2. Ankara

Türkiye'nin başkenti olan Ankara şehri, anlık ve sona eren yayınlar ile birlikte, 13 - 14 - 15 Şubat tarihlerinde ve uygulamanın en çok kullanıldığı saat olan 20.00 ve 22.00 saatleri

arasında gerçekleşen Periscope yayınları içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Özel alan ve kamusal alanın değişimi bağlamında belirlenen günlerde gerçekleşen yayınlar ekran görüntüsü alınarak incelenmesi sonucunda, ulaşılan sayısal veriler ile yukarıdaki tablolar elde edilmiştir.

14 Şubat 2017; araştırmamız çerçevesinde küresel bir gün olan 14 Şubat tarihinde gerçekleştirilen yayınlar incelendiğinde 6 kamusal alanda gerçekleşen yayın ve 37 tane ise özel alanda gerçekleştirilen yayın olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen saatler içerisinde gerçekleşen yayınlardaki izleyici sayısına baktığımızda ise kamusal alandaki izleyici sayısı 25 iken, özel alanda gerçekleştirilen yayınlardaki izleyici sayısı ise 3 bin 345 olmuştur.

Bu tarihte en çok izlenen yayınlara baktığımızda, @utkuguner adlı kullanıcı sevgililer günü için açtığı yayında "Herkes saplığa döndüyse sıkıntı yok" adlı yayın gerçekleştirmiştir. Müzik eşliğinde canlı yayına katılan toplamda 651 izleyicinin bulunduğu videoda katılımcılar ile sohbet eden kullanıcı, sevgililer günü ile ilgili duygu ve düşüncelerini açıklamıştır. Bir başka canlı yayın açan Periscope kullanıcısı @sevgisugen, "Sevgisu Genç Canlı Yayında"dır. Yaşının en fazla 10 olduğu açıkça anlaşılan kullanıcı, yatak odasını, ojelerini, ellerini ve kedisini çekerek yayınını sürdürmektedir. Yayın devam ederken gelen geri dönüşler arasında ise "meme aç" gibi yorumlar yer almıştır. Toplamda 55 kişinin katıldığı canlı yayında, yayın açan kullanıcılar izleyenlerin pek çok yorumuna maruz kalabilmektedir. Kamusal alanda yayın yapanlara baktığımızda ise @Korhannnnnnnnn adlı kullanıcının "Sevgilum Yeşil Erigum Benum" adlı yayında sevgilisiyle beraber geçirdiği özel zamanı paylaşmaktadır.

Görsel 2. @sevgisugen'nin "Sevgisu Genç Canlı Yayında" Adlı Yayını

Ankara merkezli olarak özel ve kamusal alanda gerçekleşen yayınları incelediğimizde özel alanda gerçekleşen yayın sayısının 84, kamusal alanda gerçekleşen yayın sayısı ise 24'tür. Toplamda kamusal ve özel alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayılarına bakacak olursak; özel alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayısı 20 bin 141, kamusal alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayısı ise 3.599 olarak belirlenmiştir. Gerçekleşen yayınlarda hiç bir şekilde sansür bulunmayan Periscope uygulaması, Ankara örneğinde incelediğimiz zaman özel alanlarda gerçekleşen yayınların daha fazla olduğunu görmekte aynı zamanda kullanıcı tarafından daha çok rağbet gördüğü ve izlendiği rakamlarda da açık olarak görülmektedir.

2.1.3. Bakü

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de özel ve kamusal alanlarda gerçekleşen yayınları incelediğimizde özel alanda gerçekleşen yayın sayısının 45, kamusal alanda gerçekleşen yayın sayısının ise 12 olduğu görülmektedir. Toplamda kamusal ve özel alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayılarına bakacak olursak; özel alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayısı 1.711, kamusal alanda gerçekleşen yayınların izleyici sayısı ise 620 olarak belirlenmiştir. Gerçekleşen yayınlarda hiçbir şekilde sansür bulunmayan Periscope uygulaması, Bakü örneğinde incelediğimiz zaman özel alanlarda gerçekleşen yayınların daha fazla olduğunu görülmekte, aynı zamanda kullanıcı tarafından daha çok rağbet gördüğü de rakamlarda açıkça görülmektedir.

15 Şubat 2017; analizin son gününde gerçekleştirilen incelemede 6'sı kamusal alanda gerçekleşen, 22'si ise özel alanda gerçekleşen yayın görülmektedir. Belirlenen saatler içerisinde gerçekleşen yayınlardaki izleyici sayısına baktığımızda ise, kamusal alandaki izleyici sayısı 122 iken, özel alanda gerçekleştirilen yayınlardaki izleyici sayısı ise 664 olmuştur.

Özel alanda gerçekleştirilen yayınlar içerisinde en çok dikkat çeken yayınlardan biri @_Hesenoff__ adlı kullanıcının "besindi" adlı yayını olmuştur. Yayını 224 izleyici izlemiştir. Kullanıcı evinin odasından açtığı yayın arka planda müzikle birlikte izleyicilerden gelen soruları cevaplamaktadır. Dayısının evinde Periscope yayını açan @riemsafarkullanıcısı 'Dayımnan' başlıklı yayın açarak dayısıyla birlikte nargile içip 40 izleyiciyle sohbet edip sorularını cevaplamaktadırlar.

Görsel 3. @_Hesenoff_'un "besindi" Adlı Yayını

3. SONUÇ

Kamusal alanlar evlerimizden dışarı adım attığımız ilk andan itibaren, toplumsal yaşama dair alanları, o toplumu oluşturan diğer bireylerle beraber paylaşmakta olduğumuz mekânları tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Özel alanlar ise toplumsal yaşama dair uzamların kesintiye uğratıldığı, mahrem yaşamın idame ettirildiği ev yaşantısını ifade etmektedir. Zygmunt Bauman'ın masa metaforunda da anlattığı gibi, kamusal alanlar karşıt görüşleri bir araya getirerek, tartışma ortamını yaratan ve aynı masa etrafında fikirlerin toplanarak çarpışmasını sağlayan aracı olarak görmek de mümkündür. Eğer kamusal ortak alanlar kaybedilecek olursa, masa da hiçbir zaman olmayacak ve demokrasilerin temel argümanı olarak özgür irade ve seçme, seçilme hakkı, kamuoyunun bilgilenememesi sebebiyle gerçekleşemeyecektir.

Çalışmamızın en temel varsayımı, yeni medya ortamlarının yarattığı mekânsızlık ve anındalık ilkeleri doğrultusunda, toplumlar ahlaki bir çözülmenin eşiğine sürüklenmektedir. Çalışmamızın bulgular bölümünde de belirtildiği gibi, incelemeye tabi tutulan Periscope yayınlarında bireyler, yeni bir uzam olarak hayata geçen internet ağları üzerinden, sanal bir gerçeklik yarattıkları düşüncesine bağlı kalmakta ve kendi özel, mahrem hayatlarını kamunun izlenimine açmakta ve kendi rızalarını üretmektedirler. Elde ettiğimiz verilerle görmekteyiz

ki, toplumlar ahlaki değer yargılarını ve kültürel bağıntılarını yeni medya ortamlarında yeniden şekillendirmekte ve yeni bir ahlak anlayışı ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar Periscope uygulamasının ortaya çıkmasındaki asıl sebep yeni toplumsal hareketlerin ve kamuyu ilgilendiren diğer toplumsal olguların takip edilebilmesi ve yeni medya pratiklerine bağlı kalınarak anında, mekân sınırlamasına bağlı kalınmaksızın canlı yayınlar şeklinde dünyanın dört bir yanına geçilmesi hedeflense dahi, kullanım amaçlarının değişebildiği görülmektedir. Küresel bir olgu olan ve dünyanın her yerinde kutlanılan 14 Şubat Sevgililer Günü'nde 4 farklı ülkenin 4 başkentinde, sevgililer gününden bir gün önce ve sonra olmak üzere karşılıklı içerik analizine tabii tutulan yayınlarda, yayıncılar özel yaşamlarını kamunun izlenimine daha fazla açmaktadırlar. Yayın başlıklarına ve gerçekleştirilen yayınların içeriklerine bakıldığında açıkça görülmektedir ki Periscope uygulamasının getirdiği zamansızlık ve mekansızlık kavramları mahrem alanın, kamusal alan ile arasındaki çizgi gittikçe incelmektedir. Periscope'un bir gözetim aracı olarak değerlendirilmesine olanak tanıyan en önemli ve yaygın kullanım örgütlerinden biri cinsel amaçlı kullanım olmaktadır. Bu tür bir içerik ve gözetim, karşı cinse duyulan ilginin doyurulması ile ilişkilidir. Periscope'taki yayınların kişisel olması, içerikleri denetleyen ve düzenleyen bir mekanizmanın olmaması da yayınların mahremiyet sınırlarını zorlamakta, Bauman ve Lyon'un belirttiği gibi görünürlüğün doğurduğu ifşa edilme korkusu, fark edilme hazzı tarafından bastırılmaktadır. Sosyal medyada bulunmayı kolaylaştıran; fark edilmek, görünmek, dikkat çekmek, beğenilmek ve keşfedilmek gibi arzular çoğu zaman bu mecrayı meşru kılmaktadır. Özel ve kamusal alan dahilinde bu alanların homojenleştiği ve aralarında olan çizginin giderek bulanıklaştığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu.* (B. S. Şener Çeviri), İstanbul: İletişim.

Binark, M.ve Löker, K. (2011). *Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi*. Ankara: STGM.

Bk. Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük.* Ankara: 9. Baskı.

Brian, M. N. (1998). The Media: An Intorduction. Adam Briggs and Paul Cobley (Ed.). *New Technologies and Media*. Longman Publications.

Burnett, R. (2007). *İmgeler Nasıl Düşünür?* (G. Pusar Çeviri). İstanbul: Metis.

de Mul, J. (2008). *Siberuzayda Macera Dolu Bir Yolculuk*. (A. Özdamar Çeviri). İstanbul: Kitap.

Dewey, J. (1985). *The PublicandIts Problems*, Athens, Ohio: Swallow Press.

Dilmen N. E. (2007). *Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri - Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları*, Marmara İletişim Dergisi, Sayı:12.

Eren, A. (2005). *Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan*. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 9.

Habermas, J. (2003). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü.* (T. Bora-M. Sancar Çeviri), İstanbul: İletişim.

Habermas, J. (1994). *The Emergence of the Public Sphere: The Polity Reader in Cultural Theory*. Cambridge: Polity Pres.

Neuman, M. ve Hogan, D. (2005). S*emantic Social Network Portal for Collaborative Online Communities*. Journal of European Industrial Training, Vol: 29 No. 6.

Özbek, M. (2004). *Kamusal Alanın Sınırları*. İstanbul: Hil.

https://www.seslisozluk.net/periscope-nedir-ne-demek/ (erişim tarihi: 10.01.2017)

https://www.periscope.tv/about (erişim tarihi:10.01.2017)